

A II. ORBÁN-KORMÁNY GAZDASÁGPOLITIKÁJÁNAK NÉHÁNY JELLEMZŐJE 2010 NYARA ÉS 2012 TAVASZA KÖZÖTT

Dr. univ. Gósi János
főiskolai docens, Szegedi Tudományegyetem, Mémóki Kar

SUMMARY

The economic policy of the II. Orbán-government in the net of politics.

Taxes crisis: banking, commerce, etc. The flat-rate personal income tax Compulsory membership of private pension funds nationalization of assets The fixed rate of repayment of foreign currency loans recorded a large loss for the banks. The aim of Fidesz-KDNP: economic policy without restriction for the 2014 election to win. Independence against the requirements of the EU and the IMF. II. Orbán government's economic policy for international confidence decreased.

Keywords: Taxes crisis: banking, commerce, The flat-rate personal income tax, Compulsory membership of private pension funds nationalization of assets, IMF, EU.

Kulcsszavak: válságadók:bank, kereskedelem, az egykulcsos személyi jövedelemadó, a kötelező tagságú magán-nyugdíjpénztárak vagyonának államosítása, IMF, EU.

1. BEVEZETÉS

A tanulmány célja, hogy feltárja a II. Orbán-kormány gazdaságpolitikájának céljait, eszközeit és következményeit. 2010 második és 2012 első negyedéve közötti időszak eseményeit vizsgáltam a szakirodalomra támaszkodva. A nagypolitikai események információs hézagait logikai következtetésekkel próbáltam meg kitölteni.

A 2010 tavaszán tartott országgyűlési választásokon a FIDESZ-KDNP pártszövetség rendkívül nagy győzelmet aratott, hiszen a 386 képviselői helyből 263-at nyert meg; így a kétharmados, alkotmányos többségnél is több parlamenti mandátumot szerzett.

A választási kampány során a győztes pártszövetség tervezett gazdaságpolitikájának részleteiről nagyon keveset tudhattunk meg. Az a kevés is inkább az I. Orbán-kormány 1998-2002 közötti tevékenysége alapján rajzolódott ki. Az általános elvek persze ismertek voltak. Például az is, hogy a FIDESZ szakítani akar az előző nyolc év balliberális megszorító politikájával. Elutasítja a vagyonadót, az egészségügyi rendszer magánpénztárakon keresztül való működtetését, a felsőoktatási tandíjat az alacsony kihasználtságú vasúti szárnyvonalak és kisposták bezárását. Kiemelten kívánja támogatni a hazai mikro, kis, és középvállalkozásokat, valamint a gyermekvállalást. Jelentősen mérsékelni kívánja hazai valutánk, a forint hitelkamatlábát.

2. A II. ORBÁN-KORMÁNY GAZDASÁGPOLITIKÁJÁNAK NÉGY SZAKASZA 2010-2012-BEN

Véleményem szerint a II. Orbán-kormány 2010 júniusa és 2012 márciusa között folytatott gazdaságpolitikája négy fő szakaszra osztható.

Az első szakasz (2010 nyara) céljai és eszközei röviden talán így fogalmazhatók meg:

a) A 2009-es világválság elmúltával a folyó évi államháztartási hiány 2-3 százalékpontos növelésével 2011-től 3-4, majd 2013-tól 4-6%-ra pörgetjük föl a gazdasági növekedést; mintegy "kinőjük az adósságot", azaz magas növekedési ütemmel csökkentjük a 80% körüli GDP-arányos államháztartási hiányt. Az Európai Unió ezt a tervet elutasította, és ragaszkodott a 2009-ben Gyurcsány, valamint a Bajnai-kormányval kötött megállapodásokhoz. Paradoxon, hogy ekkor szakadtak meg a tárgyalások az IMF-el is (portfolio.hu 2010) - pontosabban nem kötöttek vele semmilyen készenléti hitelmegállapodást - pedig az IMF az EU-val ellentétben nem ragaszkodott mereven a 2009 elején - még a Gyurcsány-kormányval - kötött

hitelmegállapodás számaihoz. Az IMF valószínűleg elfogadhatónak tartott volna egy 1-1,5 százalékponttal nagyobb hiányt is, ha ez például a vállalkozások versenyképességének növelésére irányul, vagy az állami közszolgáltató rendszerek hatékony strukturális reformja miatti állami többletkiadások okozzák.

b) A tavaszi győzelem után a 2010-es őszi önkormányzati választások előtt pedig csak a társadalom számára kedvező intézkedések születhettek. Az „új gazdasági rendszer” 2010 június elején meghirdetett kormányzati akcióterve az első ütemben 29 pontot tartalmazott. A HVG cikke alapján például:

- 500 milliós nyereségig 10%-ra csökkentik a társasági nyereségadó kulcsát
- 10 kisadót megszüntetnek
- eltörölik a családon belüli vagyonomozgásokat sújtó adókat és illetékeket;
- bevezetik az adórendszeren kívüli kereset fogalmát, és lehetővé teszik, hogy aki adózott jövedelemből másnak munkalehetőséget biztosít, annak ne kelljen már adót fizetni.” Itt az államnak már nincs keresnivalója” – mondta Orbán Viktor;
- A beruházások során ma 51 engedélyt kell kérni, ennek harmadát a kormány eltörli.
- Ingatlan bérbeadás esetén a bérbeadónak nem kell vállalkozóvá vállalni.
- Adjuk vissza az embereknek a szabad gyümölcsparlat készítésének jogát!
- az adományozás áfa mentessé tétele.
- A kistermelők élelmiszer-termelési, feldolgozási és értékesítési feltételeit könnyítsük;
- A Széchenyi-kártya programot 50 millió forintba bővítsék, és pályázati önerő részére is lehessen használni;
- az EU-s források radikális átrendezése a kvk-k javára.
- Fizessenek a pénzintézetek, azaz banki különadót felemljük 13-ról 200 milliárdra.
- A személyi jövedelemadó kulcsa 16 százalék lesz. A gyermekek számától függően meghatározott nagyságú jövedelem nem eshet adózás alá.
- Az állam 120 milliárd forintot takarít meg saját magán.
- A költségvetési szférában havi bruttó kétmilliós fizetési plafont vezet be a kormány.
- Az állami vagyonkezelés területén elrendelik a bértömeg 15 százalékos csökkentését, amivel 48,2 milliárd forint takarítható meg. Az igazgatóságok számát százzal tízre csökkentik. 319-ről 60 főre csökkentik az igazgatósági helyeket. A felügyelő-bizottságoknál a törvényi előírások minimuma, 630-ból 450 marad.
- Teljes telefon-, bútor-, gépkocsi vásárlási és csere stopot rendelnek el a közzsférában
- A két hónapon túli végkielégítések és egyéb, béren felüli juttatások
- mint szabadságmegváltás, titoktartási pénz - a költségvetési szférában adóznak 98 százalékkal
- Bevezetik a másodlagos élelmiszer-vizsgálatot, hogy ne áramolhasson akadálytalanul. Európa élelmiszer-hulladéka Magyarországra – fogalmazott Orbán Viktor.
- A kormányfő felkéri a Fellegi Tamás vezette minisztériumot, hogy a közüzemi díjak emelésére rendeljen el moratóriumot és kezdjen tárgyalásokat az új árak megállapítására.
- Elrendelik a kilakoltatási moratóriumot 2010. december 31-ig és tárgyalásokat kezdeményeznek a bajba jutottak lakáshitelének rendezésére (hvg.hu 2010).

A második szakasz (2010 őszétől):”a fő ellenség - immár rövid távon is - az adósság”, ezért a kormány teljesíti a 2010-re vállalt 3,8%-os, a 2012 és 2013-ra vállalt 3% alatti GDP-arányos államháztartási hiánycélt (MTI 2010). A teljesítés céljából a már 2010 júliusában bevezette a banki különadót - kb. évi 180 milliárd forint (Független Híregyénökség 2010), a válságadókat - kb. évi 160milliárd forint az energia és távközlési szektorra, valamint a nagykereskedelmi láncokra (Kormánykrónikás 2010). Államosította a kötelező tagságú magán-nyugdíjpénztárakba befizetett évi 360-380 milliárd forintot, valamint a pénztárak 14 év alatt felhalmozott 2650 milliárdos vagyonát. A vagyon felét 2011-ben folyó költségvetési kiadásokra; az egykulcsos személyi jövedelemadó bevezetése miatt kieső kb. 400 milliárd

forint és egyéb adócsökkentések és kedvezménynövekedések (pl. társasági adó csökkentése, gyermekek után járó adókedvezmény növelése) miatt kieső - összesített egyenlegét tekintve a GDP 4-5 %-át elérő (Oszkó 2011), körülbelül 1100-1400 milliárd forint körüli összeg - pótlására, másik felét pedig adósságcsökkentésre fordította. Ennek következtében a 82%-os felhalmozott GDP-arányos államháztartási hiány azonnal csökkent 5 százalékponttal. Igaz, a hosszú távú adósságunk - az úgynevezett strukturális adósság - pedig a teljes nyugdíjpénztári vagyon és a folyó befizetések értékével növekedett. (ecoline.hu 2011)

A kormány természetesen tudta, hogy 2012-ben már nem áll rendelkezésre a nyugdíjpénztári vagyon, ezért 2011 tavaszára elkészítette az állami nagyrendszerek strukturális átalakítását is célul kitűző Széll Kálmán Tervet, majd döntően erre alapozva az EU által évente kötelezően előírt konvergencia programot is. „Hatalmas, ezermilliárdos és annál is nagyobb lyuk tátongana a következő években a költségvetésben, ha a kormány nem hajtaná végre a Széll Kálmán Tervbe foglalt megszorításokat, és azokat nem fejezné meg a konvergencia programba rejtett további lépésekkel - így foglalható össze annak az elemzésnek az üzenete, amelyet a tavaly (2010!) év végén szélnek eresztett Költségvetési Tanács elemzői stábjának néhány tagja készített.”(Baksa 2011)

A harmadik szakasz - (2011 őszétől, a sikertelen IMF és EU tárgyalások után) - lényege talán így foglalható össze: a bankokat törvényi szabályozással kötelezték, hogy az adósság számára tegyék lehetővé a lakossági devizahitelek rögzített árfolyamon való egyösszegű végtörlesztését. A 2012. január végi határidőig a PSZÁF adatai szerint 160 ezren végtörlesztettek (index.hu 2012) Ez a bankoknak Patai Mihály szerint körülbelül 210 milliárd forint veszteséget okozott.(Patai 2012) Ennek következtében számolni kellett a hazai és nemzetközi hitelpiac beszűkülésével, a kamatlábak jelentős emelkedésével, az ország ismételt nemzetközi leminősítésével, a gazdasági növekedés ütemének és a beruházások csökkenésével.

A hazai beruházások már - a végtörlesztési törvény elfogadása előtt - 2011 második negyedévében is 6,5%-kal voltak kisebbek az előző év azonos időszakához képest. (KSH 2011) Az egyetlen, - igaz, rendkívül fontos pozitívum - hogy exportunk 2011-ben is rendkívül dinamikusán nőtt, és a külkereskedelmi mérlegünk aktívuma éves szinten várhatóan eléri a 7 milliárd eurót (mfor.hu 2011).

A negyedik szakasz (2011. november 25-től) „a leminősítések korszaka”, „Egy fokozattal, a korábbi Baa3-ról Ba1-re rontotta Magyarország adósságának besorolását csütörtök éjszakai döntésével a Moody's Investors Service. Ezzel a magyar besorolás a befektetésre nem ajánlott (azaz bővli) kategóriába került, 1996 után újra. Az új besoroláshoz továbbra is negatív kilátást tart érvényben a hitelminősítő.”(Portfolio.hu 2011) „Mevonta a befektetési ajánlású államadós-osztályzatot Magyarországtól szerdán (2011dec. 21.) a Standard & Poor's. A nemzetközi hitelminősítő szerda este Londonban bejelentette, hogy egy fokozattal, az eddigi „BBB mínusz/A-3”-ről egy fokozattal „BB plusz/B”-re módosította a hosszú és rövid futamidejű, devizában és forintban fennálló magyar államadósság besorolását, amelyre további leminősítés távlati lehetőségére utaló negatív kilátást adott. A Standard & Poor's közölte: véleménye szerint az elmúlt egy évben hozott intézkedések – amelyek több szolgáltatási szektort érintenek – hátráltathatják a gazdasági növekedést azáltal, hogy csökkentik a bankok hitelezési, illetve a vállalatok beruházási készségét. Az S&P szerint különösen a távközlési, energiaipari, pénzügyi és kiskereskedelmi szektorokra kirótt átmeneti adók gyakorolhatnak nyomást rövid távon a beruházásokra és a munkahelyteremtésre.

(mno.hu 2011) „A mai napra (2012. jan. 30.) virradóra a japánok is célba vettek minket, a keleti szigetországból származó Rating and Investment Information, avagy rövidebb és közismertebb nevén R&I szintén leminősítette hazánk szuverén adóbesorolását, amely így egy fokozattal lejjebb, a BBB mínusz kategóriába került. Ennél alacsonyabb szint már nem létezik egy ország számára, így kijelenthető, hogy a befektetési kategória legalsó szintjén vagyunk. A

japánok azért tartották szükségesnek a leminősítést, mert az IMF és az Európai Unió által folytatott tárgyalások rendkívül lassú ütemben zajlanak „(hir.ma 2012) A Nemzetgazdasági Minisztérium már a Moody's leminősítése előtt egy héttel – abban bízva, hogy ennek következtében a leminősítésre talán mégsem kerül sor - kezdeményezte az Nemzetközi Valutaalappal való tárgyalások újrakezdését.

A további kiigazító lépések 2012-re: a személyi jövedelemadó adójóváírásának csökkentése, a jövedéki adók, valamint a 25%-os áfa 27%-ra emelése, a felsőoktatási keretszámok és költségvetési források szűkítése, vasúti járatszámok csökkentése, stb.

3. ÖSSZEFOGLALÁS/KÖVETKEZTETÉSEK/EREDMÉNYEK

A FIDESZ-KDNP pártszövetség 2010. évi országgyűlési választási stratégiáját arra építette, hogy a választási kampány során nem árult el semmilyen lényeges - különösen megszorításként értelmezhető - elemet tervezett gazdaságpolitikájából. A tavaszi győzelem után a 2010-es őszi önkormányzati választások előtt pedig csak a társadalom számára kedvező intézkedések születtek. Az „új gazdasági rendszer” 2010 júniusában meghirdetett 29 pontos programja szinte mindenki - főként a kisemberek és a kkv-szektor - számára nemcsak ígért valamit, hanem 2010 őszére már részint teljesítette is. Az intézkedések széles körben elterjedt és népszerű nézeteket tükröző szólásokra is tartalmaztak rejtett utalásokat. „Elmentek a tankok, megjöttek a bankok.” Fizessenek a gazdagok”- igaz, közben bevezette az egykulcsos adót. A „termelő munka becsülete” a spekulációra épülő pénzügyi tevékenység helyett. Ha lehet, a saját, helyben megtermelt termékeinket fogyasszuk.”Három gyermek, három szoba, négy kerék” - Orbán Viktor szállóigévé vált mondatai, amelyekhez 2000-ben az adókedvezményekkel megerősített kedvezményes kamatozású lakáskölcsönök társultak, - segítve a középosztály családalapításra készülő tagjainak alapvető törekvéseit, stb.

2002 és 2010 között Orbán Viktor és csapata csak a választási győzelemre készült, de nem készült fel a kormányzásra. Gazdasági szakértők pontosan tisztában voltak az ország helyzetével. Egyértelműnek tűnhetett számukra, hogy az EU a Medgyessy és a Gyurcsány kormányok 2002 és 2006 ősze között folytatott - az ország külső és belső gazdasági egyensúlyát felborító - felelőtlen politikája után nem engedélyez egy alapvetően a belső kereslet élénkítésére és a költségvetési hiány növelésére alapozott gazdaságfejlesztési stratégiát. Az „első szakasz” az önkormányzati választásokon aratott fölényes FIDESZ győzelem révén inkább csak belpolitikai sikert hozott.

A „második szakasz” egyértelműen megmutatta, hogy a II. Orbán-kormány a különadókból és a magán-nyugdíjpénztári befizetések államosításából származó több mint 700 milliárd forint többletbevételre, valamint a 2650 milliárd államosított magán-nyugdíjpénztári vagyona és az 1-2%-os gazdasági növekedés forrásaira támaszkodva is csak nehezen tesz eleget a Konvergencia Program követelményeinek. Az előbbieken felsorolt rendkívüli források felhasználásával 2010-ben és 2011-ben a költségvetési hiánycélok számai viszonylag könnyen teljesíthetők voltak. 2012-ben viszont kb. 1400 milliárd forint államháztartási egyenlegjavulást kellene elérni a 2,5 %-os GDP-arányos államháztartási hiány teljesítéséhez. Ezt a 2012-es állami költségvetési tervet - a 300 forintos euró-árfolyam, a 10%-hoz közeledő kamatlábú állampapírok, a különadók, valamint a bankokat 300-500 milliárd forint veszteséggel fenyegető végtörlesztési törvény, rögzített árfolyamon való törlesztési lehetőség, stb. miatt - sem a hazai, sem a külföldi szakértők és befektetők nem látják megvalósíthatónak; bár a kormány 2012-től 27 %-ra emelte az ÁFA- kulcsot, sőt újabb adók bevezetésére készül. Hazánkat jelenleg a kormány ellentmondásos gazdaságpolitikája miatt a folyamatos leminősítés veszélye fenyegeti. Az adóssághozzájárulási rangsorban a „még befektetésre ajánlott” kategóriából a „befektetésre nem ajánlott, azaz a „bóvli” kategóriába kerültünk 2011. november 25-én, amikor az egyik nagy hitelminősítő - a Moody's - a magyar

kormánykötvényeket egy fokozattal lejjebb sorolta. A tízéves lejáratú magyar államkötvények hozamrátája 2011 novemberében már magasabb volt, mint a román papíroké, pedig Románia – igaz, hogy „csak” 40%-os GDP-arányos államháztartási hiánnyal - a „bóvli” kategóriában van, de ott áll mögötte az IMF hitelkerete. (index.hu 2011). Ha helyzetünk tovább romlik, akkor elkerülhetlenné válik a hazai jegybanki alapkamat jelentős emelése, ami növelné az üzleti kamatlábakat is, csökkentve a beruházási kedvet, és növelné a hazai költségszínvonalat, csökkentve a hazai üzleti szféra versenyképességét. Az állampapírok 10% körüli hozamrátája már középtávon is nehezen kifizethető terhet jelent hazánk számára, ezért elkerülhetetlen az IMF-fel és az EU-val való hitel-megállapodás megkötése. Helyzetünk átmenetileg könnyebbé vált, mert az Európai Központi Bank 2011 decembere és 2012 februárja között mintegy 1200 milliárd euró hitelt nyújtott 1%-os kamatlábbal 500 európai banknak. (ecoline.hu 2012). A pénzbőség következtében csökkent a magyar állampapírok kamatlába is.

A hitel-megállapodás megkötését a gazdasági kérdéseken kívül az is nehezíti, hogy az Európai Bizottság a kétharmados többség által elfogadott „igazi rendszerváltó jogszabályok” - médiatörvény, az új, úgynevezett „hűsvéti alkotmány” és a hozzá kapcsolódó „sarkalatos törvények” - számos cikkelyét összeegyeztethetetlennek tartja az EU demokratikus alapelveivel és elvárja ezek megváltoztatását. Kormányunk ezt vitatja és az alkotmányos forradalmi változásokhoz hozzákapsolta az EU és az IMF elleni „szabadságharcot”. Ez a radikális jobboldali szavazók egy részét a FIDESZ támogatói között tartja, de lassítja és megnehezíti a tárgyalásokat.

2012-ben a hazai GDP várhatóan 1-1,5%-kal csökken. Úgy tűnik, hogy a 2012. évi GDP-arányos államháztartási hiány 3% alatt tartása újabb egyensúlyjavító intézkedéseket igényel. 2013 márciusában az MNB vezetését új elnök fogja átvenni, akinek monetáris politikája a jegybanki, valamint az üzleti kamatszint jelentős csökkentésére és hitelkínálat bővülésére fog irányulni, ami serkentheti a beruházási kedvet.

IRODALOMJEGYZÉK

Baksa R. (2011): A két csomag nélkül hatalmas lyuk tátongana a költségvetésben

<http://www.origo.hu/uzletinegyved/hirek/20110420-a-szell-kalman-terv-es-a-konvergenciaprogram-nelkul-h>

Oszkó P. (2011): Lehetséges konvergencia pályák

http://hazaeshaladas.blog.hu/2011/05/27/leheteseg_konvergenciapalyak

Patai M.(2012): A bankrendszer vesztesége a végtörlesztés miatt 210 milliárd forint lesz február végére

http://www.mfor.hu/cikkek/Patai_a_bankrendszer_vesztesege_a_vegtorlesztes_miatt_210_milliard_forint_lesz_februar_vegere.htm

Mno.hu (2011): Leminősítették Magyarországot
mno.hu/.../leminositettek-magyarorszagot-1039075 -

MTI (2010): Londonban normalizálódni látják a magyar gazdaságpolitikát.
http://hvg.hu/gazdasag/20100923_londoni_elemezok_magyar_gazdasagpolitika_n

Független Hírügynökség (2010): Döntött a banki különadóról a parlament
<http://www.mon.hu/hirek/frissirek/cikk/d246nt246tt-a-banki-k252i246nadorol-a-parlament/cn/haon-news-charlotteinform-20100722-1002095920>

hir.ma (2012): Ismét leminősítették Magyarországot
hir.ma/gazdasag/ismet_magyarorszagot/7868

Hvg.hu (2010): Íme, Orbán 29 pontja http://hvg.hu/gazdasag/20100608_Orban_gazdasagi_akcioter

index.hu (2011): Elfogyott a kormány hitele

http://index.hu/gazdasag/magyar/2011/11/17/elfogyott_a_kormany_hitele/

index.hu(2012): 160 ezren végtörlesztettek

http://index.hu/gazdasag/magyar/2012/02/07/160_ezren_vegtorlesztettek/

ecoline.hu (2011): Alulmaradhat a kormány az államadósság elleni harcban

http://ecoline.hu/makro/2011/9/28/Alulmaradhat_a_kormany_az_allamadossag_elleni_harc

ecoline.hu (2012): Szépen híznak az európai bankok az olcsó jegybanki pénzen

[ecoline.hu/.../Szepen_hiznak_az_europai_bankok_az_...2012.02.13.](http://ecoline.hu/.../Szepen_hiznak_az_europai_bankok_az_...2012.02.13)

Kormánykrónikás (2010): Válságadók

http://kormanykronika.blog.hu/2010/10/25/valsagadok_1#more239722

KSH (2011): Kétszer akkora csökkentek a nemzetgazdasági beruházások, mint várták

http://atv.hu/penztarca/20110831_ketszer_akkora_csokkentek_a_nemzetgazdasagi_beruhazasok_mint_vartak

mfor.hu (2011): http://www.mfor.hu/cikkek/Tovabb_novekedett_a_kulkereskedelmunk.htm

Portfolio.hu (2011): Leminősítették Magyarországot

http://www.portfolio.hu/users/elofizetes_info.php?t=cikk&i=158962

[www.portfolio.hu/.../nem_kegyelmezett_a_moodys_b.](http://www.portfolio.hu/.../nem_kegyelmezett_a_moodys_b)